بسم الله الرحمن الرحیم

٨٣٦

مجتمع آموزش عالي فقه

سرشناسه:	مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸ – ۱۳۵۸.
عنوان قراردادی:	سیری در نهج‌البلاغه .سندی
عنوان و نام پدیدآور:	نهج‌البلاغه جو سیر/ لیکک مرتضی مطهری؛ مترجم مرتضی علی مطهری.
مشخصات نشر:	قم : مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله، ۱۳۹۳.
فروست:	مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله؛ پ۱۳۹۳/۱۶۰/۸۵. مجتمع آموزش عالی فقه؛ ۱۱.
شابک:	۸-۹۱۶-۱۹۵-۹۶۴-۹۷۸
فروست اصلی :	مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ۸۵پ/۱۳۹۳/۱۶۰
فروست فرعی :	مجتمع آموزش عالی فقه ۱۱
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
موضوع:	علی‌بن ابی‌طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت – ۴۰ق . نهج‌البلاغه -- نقد و تفسیر
شناسه افزوده:	مطهری، مرتضی‌علی، ۱۳۵۲ – ، مترجم
شناسه افزوده:	علی‌بن ابی‌طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت – ۴۰ق . نهج‌البلاغه. شرح
شناسه افزوده:	جامعة المصطفی العالمیة. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله
رده بندی کنگره:	۱۳۹۳ ۹۰۴۶س ۶م/BP۳۸/۰۸
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۹۵۱۵
شماره کتابشناسی ملی:	۳۶۰۳۶۷۰

نهج البلاغہ جو سير

ليکڪ:

شهيد استاد مرتضي مطهري

مترجم:

مرتضي علي مطهري

مرکز بين المللی

ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

نهج البلاغه جو سير
ليکک: شهيد استاد مرتضي مطهري
مترجم: مرتضي علي مطهري
چاپ اول: ۱۳۹۳ش / ۱۴۳۵ق
ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله
● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۵۵۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

● قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی(حجتیه)، نبش کوچه ۱۸. تلفکس: ۹ـ۳۷۸۳۹۳۰۵ـ۰۲۵
● قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ـ۰۲۵ ـ فکس: ۳۲۱۳۳۱۴۶ـ۰۲۵
● تهران، خیابان انقلاب، بین خیابان وصال شیرازی و قدس، نبش کوچه اسکو، پلاک ۱۰۰۳. تلفن: ۶۶۹۷۸۹۲۰ـ۰۲۱
● مشهد، خیابان امام رضا علیه السلام، خیابان دانش شرقی، بین دانش ۱۵ و ۱۷. تلفن: ۸۵۴۳۰۵۹ـ۰۵۱۱
pub.miu.ac.ir miup@pub.miu.ac.ir

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

ناشر جو نوٽ

اسلامي انقلاب جي عظيم ڪاميابي ۽ رابطن جي جهاني تيڻ ڪري، سوال نوان حيلا ۽ طريقہ اپنائي انساني عملن جي ميدان ۾ مسلمان دانشورن مٿان تيڻ شروع ٿي ويا. جيڪي هڪ لحاظ سان هن دور جي حڪومت جي ذميوارن منجهان اهم ۽ انتهائي مشڪل ذميواري آهي اهڙو زمانو جنهن ۾ دين ۽ سنت جي پابندي ملڪ جي سيني پهلوئن ڪي نظر ۾ رکندي ان جي سربراهي ڪرڻ انتهائي مشڪل ۽ رڪاوٽن جو سبب بڻجي ٿي، جنهن ڪري حاضر دور جو مطالعو ۽ تحقيق، منظم، ترتيبوار، ۽ زميني حقيقتن تي مشتمل هجڻ گهرجي. جنهن ۾ دين جي اصليت ۽ حقيقت جو عالمي معتبر اصولن ۽ بهترين فڪر ۽ انديشي وانگر هجڻ واجب ۽ ضروري آهي. فڪري گمراهين ڪان پرهيز ڪندي ديني ميدانن جا محقق ۽ ان عظيم ۽ پاڪيزه دين جي بانين، خاص ڪري انقلاب اسلامي ايران جي باني حضرت امام خمينيؒ ۽ رهبر معظم (حفظ الله) جي فرمان موجب هجڻ گهرجي.

جامعة المصطفیٰﷺ العالميہ ان عظيم ۽ وزنائتي ذميواري کي نڀائڻ لاءِ ۽ ناب اسلامي محمديﷺ جي تعليمات عام ڪرڻ لاءِ "بين الاقوامي ترجمہ ونشر المصطفیٰ" جو بنياد رکيو آهي.

هي ڪتاب جيڪو "امور محققان مدرسہ عالي فقہ" جي دوستن جي ڪاوش ۽ محنت جو نتيجو آهي، ان عظيم ذميواري کي نڀائڻ جي ڪوشش سنڌي زبان ۾ جناب محترم سرفرازمهدي ڪئي آهي.

آخر ۾ ضروري ٿا سمجهون تہ سڀئي اهي عزيز جيڪي هن ڪتاب جي ڇپائي ۾ حصيدار بڻيا آهن، انهن جو شڪريو ادا ڪيون ۽ سڀني اهل علم ۽ فضل کي دعوت ڏيون ٿا تہ پنهنجي مفيد مشورن سان نوازين.

مرڪز بين المللي
ترجمہ نشر المصطفیٰﷺ

فهرست مطالب

مهاڳ ١٣

مقدمو ١٧

منهنجي نهج البلاغہ سان واقفيت ١٧

استاد جي ياد ٢٠

نهج البلاغہ ۽ اڄوڪو اسلامي معاشرو ٢٣

پهريون حصو: حيرت جو ڪتاب

حيرت جو ڪتاب ٢٩

هي نفيس مجموعو ٢٩

سيد رضيؒ ۽ نهج البلاغہ ٣٠

ٻہ خاصيتون ٣٣

ڪلام جو حسن ٣٣

اثر ۽ تاثير ٣٥

اعتراف ٣٦

نهج البلاغہ ۽ اڄوڪو زمانو ٤٠

شاهڪار ٤٥

حضرت عليؑ مختلف ميدانن ۾ ٤٨

نهج البلاغہ جا موضوع ٥٢

نهج البلاغہ جي مسائل ۽ مباحث تي هڪ نظر ٥٣

ٻيون حصو: الاهيات ۽ ماوراء طبيعت

الاهيات ۽ ماوراء طبيعت ٥٧

توحيد ۽ معرفت ٥٧

اڻوٽندڙ اعتراف ٦٠
شيعہ عقل ٦٢
ماوراء طبيعت مسئلن ۾ فلسفي سوچ جي اهميت ٦٧
آثار ۽ نشانين ۾ مطالعي جي اهميت ٧٤
خالص عقلي مسئلا ٧٥
الله ۽ ان جون صفتون ٧٩
خدا جي ذات ٨٠
خدا جي وحدت، عددي وحدت ناهي ٨٢
خدا جي ذات جو اوّل ۽ آخر، ظاهر ۽ باطن هجڻ ٨٦
پيٽ ۽ فيصلو ٩١
نهج البلاغہ ۽ ڪلامي سوچون ٩٢
نهج البلاغہ ۽ فلسفي سوچون ٩٥
نهج البلاغہ ۽ مغربي فلسفي سوچون ٩٩

ٽيون حصو: سُلوڪ ۽ عبادت

اسلام ۾ عبادت ١٠٣
عبادت جا درجا ١٠٤
عبادت مان نهج البلاغہ جي مراد ١٠٦
آزاد ماڻهن جي عبادت ١٠٨
حق جي ياد ١٠٩
حالات ۽ مقام ١١٠
الهہ لوڪ ماڻهن جي رات ١١١
نهج البلاغہ ۾ عبادت ۽ عابدن جي چهري جي صورت ڪَشي ١١٣
شب بيداريون ١١٤
دلي الهامَ ١١٥
گناهہ جو ختم ٿيڻ ١١٨
اخلاقي علاج ١١٩
محبت، چاهت ۽ لذت ١١٩

چوٿون حصو: حڪومت ۽ عدالت

نهج البلاغہ ۽ حڪومت جو مسئلو ١٢٣
اهميت ۽ اعتبار ١٢٤
عدالت جي اهميت ١٣٠

بي عدالتيءَ جي منظر جو تماشائي نہ ھجڻ ۱۳۷
عدالت جو مصلحت تي قربان نہ ٿيڻ ۱۳۸
ماڻھن جي حقن جو اعتراف ۱۴۱
چرچ ۽ حاڪميت جو مسئلو ۱۴۲
نھج البلاغہ جو نظريو ۱۴۷
حڪمران امانتدار آھي نہ مالڪ ۱۵۱

پنجون حصو: اھل بيتؑ ۽ خلافت

اھل بيتؑ ۽ خلافت ۱۶۱
ٽي بنيادي مسئلا ۱۶۱
مقام ۽ عظمت اھلبيتؑ ۱۶۲
حقدار ۽ برتري ۱۶۹
لياقت ۽ فضيلت ۱۷۴
رشتيداري ۽ نسب ۱۷۵
خلفاء تي تنقيد ۱۷۹
حضرت ابوبڪر ۱۸۱
حضرت عمر ۱۸۲
حضرت عثمان ۱۸۷
قتل عثمان ۾ معاويي جو ماھرانہ ڪردار ۱۸۹
اڻوڻندڙ خاموشي ۱۹۹
اسلامي اتحاد ۲۰۱
ڀہ برتر موقف ۲۰۶

ڇھون حصو: نصيحت ۽ حڪمت

نصيحت ۽ حڪمت ۲۱۳
ٻين نصيحتن سان ڀيٽ ۲۱۳
نصيحت ۽ حڪمت ۲۱۷
نصيحت ۽ خطابت ۲۱۸
نھج البلاغہ جا بھترين حصا ۲۲۳
نھج البلاغہ جا نصيحت وارا حصا ۲۲۴
حضرت عليؑ جي نظريي ڪان آگاھي ۲۲۴
تقويٰ ۲۲۵

تقوي ڇا آهي؟ ٢٢٥
تقوي مان مراد ڇا آهي؟ ٢٣١
تقوي بچائڻ آهي ٢٣١
انسان ۽ تقوي جي درميان معاهدو ٢٣٤
زهد ۽ پارسائي ٢٣٧
اسلامي زهد ۽ عيسائين واري رهبانيت ٢٤١
ٻہ سوال ٢٤٢
اسلامي زهد جا ٽي رڪن ٢٤٥
زاهد ۽ راهب ٢٤٩
زهد ۽ ايثار ٢٥١
همدردي ٢٥٤
زهد ۽ آزادي ٢٥٩
زهد ۽ معنويت ٢٦٧
زهد، عشق ۽ عبادت ٢٦٧
دنيا ۽ آخرت جو تضاد ٢٧١
زهد: ٿورو کڻڻ گهٽي واپس ڏيڻ لاءِ ٢٧٥

ستون حصو: دنيا ۽ دنيا پرستي

دنيا ۽ دنيا پرستي ٢٨٥
نهج البلاغہ ۾ دنيا کان دوري ٢٨٥
مال ۽ دولت خطرن جو سرچشمو ٢٨٦
دولت جو نشو ٢٨٩
مولاعليؑ جي ڪلام جو هڪ عام رُخ ٢٩٠
هرمڪتب جي هڪ خاص زبان ٢٩١
نفرت واري دنيا ٢٩٢
انسان ۽ دنيا جو رابطو ٢٩٥
اسلام جو نظريو ٢٩٦
قرآن شريف ۽ نهج البلاغہ جي نگاهہ ۾ دنيا جو مقام ٣٠٣
تعلقات ۽ آزاديون ٣١٣
اگزيستانسياليستي نظريو ٣١٩
ڇا تڪامل «خود» کان «بي خود» ٿيڻ آهي؟ ٣٢٠

پنهنجي پاڻ کي نقصان ڏيڻ ۽ وسارڻ ٣٢٣
پاڻ کي پائڻ ۽ خدا کي پائڻ ٣٢٨
پاڻ کي پائڻ ۾ عبادت جو اثر ۽ ڪردار ٣٣٢
ڪجھ نڪتا ٣٣٥
دنيا ۽ آخرت جو ٽڪراءُ ٣٣٥
تابع ٿيڻ ۽ متبوع ٿيڻ ٣٣٧

مهاڳ

نهج البلاغہ امير المؤمنين حضرت امام عليؑ جي خطبن، خطن ۽ حڪمت ڀريل مختصر جملن جو مجموعو آهي، جيڪو عليؑ جي جامع الاضداد ۽ متضاد صفتن جي حامل هجڻ جي مڪمل عڪاسي ڪري ٿو ۽ سندن شخصيت وانگر ڪنهن خاص زماني يا مڪان سان مخصوص نہ آهي، جنهن جي تعليم هر دور جي هر انسان لاءِ ايتري ڪارائتي آهي جيتري حضرت جي دور وارن انسانن لاءِ هئي، اهو واحد ڪتاب آهي جنهن ڪي الله جي ڪلام کان پوءِ سيني جي ڪلام کان مٿانهون چيو ويو آهي «فَوقَ كَلَامِ المَخلُوقِ وَ تَحتَ كَلَامِ الخَالِقِ».

پر افسوس ان جو آهي تہ ٻين ڪي تہ ڇڏيو پر حضرت عليؑ ڪي مڃڻ وارن بہ ان عظيم ميراث جو قدر نہ ڪيو آهي ۽ ڪيس اهو مان نہ ڏنو آهي جيڪو ڏيڻ گهربو هئو، يقينًا ڪنهن ڪي بہ امام يا اڳواڻ مڃڻ جو مطلب اهو هوندو آهي تہ سندس پيروي ڪجي، اسان جڏهن ڄاڻڻ جي زحمت نہ ٿا ڪريون تہ عمل لاءِ ڪيئن جاکوڙ ڪندا سين.

بهرحال برک عالمن ۽ بزرگن، قوم ۽ ملت کي ان خزاني جي فضيلت ۽ اهميت ڏانهن توجهہ ڏياري آهي، جن منجهان عظيم استاد محقق آية الله شهيد مرتضىٰ مطهري بہ هڪ آهن سائين جن جي علمي جاکوڙ ۽ قلمي ڪاوش جي فضيلت لاءِ اسلامي انقلاب جي عظيم رهبر آية الله سيد علي خامنائي جو هي مشهور فرمان ڪافي آهي تہ: جيڪڏهن حوزه علميہ قم جو نصاب ناهڻ جي ذميواري مون تي رکي وڃي تہ مان ان نصاب ۾ شهيد مرتضىٰ مطهري جي ڪتابن کي بہ شامل ڪندس. هي اهو ئي شهيد مطهري آهي جنهن کي امام خميني رضوان الله تعالىٰ عليہ پنهنجو عزيز پٽ سڏيو هيو.

ضرورت ان ڳالهہ جي آهي تہ ان عظيم سرمائي کي وادي مهراڻ جي شريف غيرتمند ۽ محب اهل بيتؑ قوم تائين منڍي ٻولي سنڌي ۾ پهچايو وڃي. الله سائين جا لک احسان آهن جنهن علمي ۽ ثقافتي انجمن مجتبىٰ کي اهو اعزاز عطا ڪيو آهي جو هي عظيم ڪارنامو سندن هٿان ٿي رهيو آهي علمي ۽ ثقافتي انجمن مجتبىٰ جي ڪارڪنن ان ڳالهہ جو پڪو پهہ ڪيو آهي تہ مولا عليؑ جي انهي سعادت بخش پيغام کي سنڌ واسين تائين پهچائن.

علمي ۽ ثقافتي انجمن مجتبىٰ حوزه علميہ قم ۾ زير تعليم مڪتب اهل بيتؑ کي عام ڪندڙ ۽ ديني تعليم کي منڍي ٻولي سنڌي ۾ منتقل ڪندڙ جوانن جي هڪ تنظيم آهي جنهن جي بنيادي ڪارڪنن ۾ محترم مولانا مرتضىٰ علي مطهري، محترم مولانا غلام قاسم تسنيمي، محترم مولانا علي گوهر

ايماني، محترم مولانا نظير احمد بهشتي ۽ محترم مولانا محمد علي جواد شامل آهن.

ان تنظيم کي ڪم ڪندي جيتوڻيڪ ٦ سال ٿي چڪا آهن پر ان سنڌي ۾ ڪتابن جي ترجمي وارو ڪم ٿي سال پهريان کان شروع ڪيو آهي ۽ هاڻي الحمد لله نهج البلاغہ بابت ٻن ناياب ڪتابن (سيري در نهج البلاغہ ۽ بررسي ١٣ موضوع از نهج البلاغہ) جي ترجمي سان گڏ آية الله جوادي عاملي جي ڪتاب حڪمت عبادات جو بہ اردو ۾ ترجمو ڪري ڇڏيو آهي. اميد آهي تہ اهو مفيد سلسلو جاري رهندو ۽ اسلامي تعليم کي انٽرنيٽ تي عام ڪرڻ لاءِ بہ سنڌي ويب سائيٽ جو جلد افتتاح ڪيو ويندو، ان مقصد تائين رسائي جي لاءِ تنظيم ۾ توسيع ڪندي خدمت جو جذبو رکندڙ ٻين سڄڻن کي بہ ساٿ ۾ شامل ڪيو ويندو آهي. دعا آهي تہ پالڻهار اسان جي هي ننڍڙي ڪاوش پنهنجي بارگاهہ ۾ قبول فرمائي ۽ ان کي سيني سنڌ واسين لاءِ مفيد بڻائي.

والسلام

هيئت علمي وفرهنگي مجتبیٰ

حوزه علميہ قم المقدسہ ايران

٢٠ ربيع الاول ١٤٣٣ هجري قمري